

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยเหตุที่เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (exclusive rights) เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถแสวงประโยชน์จากงานได้โดยอิสระ และอาจจะอนุญาตให้ผู้อื่นใช้งานของตนโดยมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนซึ่งเป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจ แต่ในปัจจุบัณมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้สามารถนำงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้ในรูปแบบใหม่ ๆ ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และมีราคาถูกลง ซึ่งการนำประโยชน์ดังกล่าวบางครั้งอาจไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยอาจเป็นเพราะผู้ใช้ไม่ต้องการจ่ายค่าลิขสิทธิ์หรือไม่สามารถค้นหาตัวเจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อขออนุญาตใช้งาน หากการนำดังกล่าวไม่เป็นการใช้โดยชอบธรรม ผู้ใช้ย่อมตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ จากสาเหตุดังกล่าวก่อให้เกิดการฟ้องร้องคดีละเมิดลิขสิทธิ์กันมาก ประเทศต่าง ๆ จึงได้จัดประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่มีคุณค่า มีประโยชน์ มีความถี่ในการใช้สูง และสาธารณชนจำเป็นต้องใช้ประโยชน์ ให้เป็น "การอนุญาตเชิงบังคับ" คือเป็นการบังคับเจ้าของลิขสิทธิ์ให้ต้องอนุญาตบุคคลอื่นใช้งานลิขสิทธิ์ของตน โดยไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ผู้ใช้จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของการอนุญาตเชิงบังคับคือ ต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์เป็นการตอบแทนการได้ใช้ประโยชน์จากงานนั้น จำนวนค่าลิขสิทธิ์ดังกล่าวกฎหมายอนุญาตให้คู่กรณีสามารถเจรจาตกลงกันได้ ในเบื้องต้น แต่หากตกลงกันไม่ได้ จะมีองค์กรของรัฐ คือ "คณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์" (Copyright Royalty Tribunal) กำหนดจำนวนค่าลิขสิทธิ์ให้

อนึ่ง ในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ดังกล่าวนี้ บางครั้งเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่สามารถดำเนินการจัดเก็บตามลำพังได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้สามารถนำงานไปได้อย่างแพร่หลายและไม่จำกัด จึงมีการจัดตั้ง "องค์กรบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์" หรือที่เรียกว่า "สมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์" (Collecting Society) ทาหน้าที่จัด

เก็บค่าใช้สิทธิให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ที่เข้าเป็นสมาชิกของสมาคมและนอกจากนี้เจ้าของลิขสิทธิ์อาจโอนสิทธิในการอนุญาตบุคคลอื่นำใช้งานให้แก่สมาคมเพื่อให้สมาคมทำการอนุญาตบุคคลอื่นำใช้งานแทนตน การมีสมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถควบคุมการำใช้งานลิขสิทธิ์ได้อย่างทั่วถึง เมื่อสมาคมมีสิทธิในการำให้อนุญาตบุคคลอื่นำใช้งาน สมาคมจึงมีอำนาจต่อรองที่สูงกว่าผู้ขอใช้งาน และอาจใช้อำนาจในทางที่มีขอบเขตการผูกขาด เช่น ปฏิเสธการอนุญาตใช้งานแก่ผู้ขอใช้โดยปราศจากเหตุผลอันสมควรเพราะมีอคติต่อผู้ขอใช้ ดังนั้น เพื่อป้องกันการำใช้อำนาจในทางที่มีขอบเขตดังกล่าว ป้องกันข้อขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นหรือเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งซึ่งเกิดขึ้นแล้วให้สิ้นสุดลงโดยเร็ว โดยไม่จำเป็นต้องนำเรื่องขึ้นฟ้องร้องต่อศาลในทันที คณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิจะทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาดในปัญหานี้ และหากคู่กรณีฝ่ายใดไม่พอใจคำตัดสินของคณะกรรมการฯ คู่กรณีฝ่ายนั้นสามารถนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลได้

คณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิในต่างประเทศประกอบด้วยคณะบุคคลจากหลายสาขาอาชีพที่มีความเชี่ยวชาญในการตัดสินปัญหาเรื่องนี้โดยตรง เช่น ผู้พิพากษา ทนายความ ผู้เชี่ยวชาญด้านลิขสิทธิ์ นักเศรษฐศาสตร์ นักบัญชีและการตลาด ฯลฯ ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ได้ด้วยความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสมเหตุผล ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายกว่าการฟ้องร้องคดีต่อศาล

สำหรับประเทศไทยในขณะนี้ ยังไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิ เนื่องจากยังไม่มีการบัญญัติประเภทงานที่เป็นการอนุญาตเชิงบังคับและยังไม่มีการจัดตั้งสมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่คณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยในปัจจุบันไม่ทันต่อสภาพเหตุการณ์และสภาพของการำใช้ประโยชน์จากงานที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาการำใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นโดยไม่ได้เป็นการละเมิดตามกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับปัจจุบันของไทยมีแต่เรื่อง "การำใช้โดยชอบธรรม" โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การำใช้งานตามมาตรา 34(1) ซึ่งมักจะมีผู้อ้างใช้กันมาก แต่หากำใช้งานดังกล่าวเพื่อแสวงหากำไร ย่อมไม่เข้าข่ายยกเว้นของการำใช้โดยชอบธรรมตามมาตรา 34(1) ดังนั้น เมื่อผู้ใช้ใช้งานโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมถือเป็นผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายมิได้บัญญัติคำว่า "มิได้ดำเนินการเพื่อหากำไร" ไว้อย่างชัดเจนและจำกัด จึงก่อให้เกิดปัญหาในการพิจารณาขอบเขตการำใช้ประโยชน์จากงานในลักษณะนั้น ๆ ว่าเป็นการดำเนินการเพื่อหากำไรหรือไม่ ซึ่งปัญหานี้ก่อให้เกิดการฟ้องร้องคดีละเมิดลิขสิทธิ์กันมาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาถึงแนวความคิดและวิวัฒนาการในการจัดเก็บและกำหนดค่าใช้สิทธิเพื่อทราบถึงความจำเป็นในการจัดตั้งคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิในประเทศไทย
2. ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิในต่างประเทศ เพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดตั้งคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิสำหรับประเทศไทย
3. ศึกษาวิเคราะห์ถึงผลดี ผลเสียและปัญหาอุปสรรคในการจัดตั้งคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิในประเทศไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศเพื่อพิจารณารูปแบบ โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในอนาคต

สมมติฐานของการวิจัย

การมีระบบคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์จะช่วยส่งเสริมให้การใช้งานลิขสิทธิ์บางประเภทเป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น เป็นการดำเนินงานสู่ประชาชนได้มากขึ้น และช่วยจัดสรรผลประโยชน์ที่เป็นธรรมระหว่างเจ้าของลิขสิทธิ์กับผู้ใช้งานได้ดีขึ้นกว่าระบบที่เป็นอยู่เดิม

วิธีการในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยจะศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะทำการวิจัย เช่น กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1976 ของอเมริกา กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1988 ของอังกฤษ กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1968 ของออสเตรเลีย กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1970 ของญี่ปุ่น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ของไทย ตลอดจนกฎหมายอื่น ๆ ของไทยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้จะศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ บทความและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศในลักษณะเปรียบเทียบ

ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะใช้วิธีการศึกษาและวิจัยเอกสาร โดยประเด็นหลักจะศึกษาถึง แนวความคิดที่จะจัดให้มีคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย เพื่อทำหน้าที่ ควบคุมดูแลบริหารการอนุญาตเชิงบังคับและสมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิ ดังเช่นในต่างประเทศเช่น อเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลียและญี่ปุ่น ทั้งนี้เนื่องจากประเทศเหล่านี้มีพัฒนาการในด้านกฎหมาย ลิขสิทธิ์เป็นที่ยอมรับของนานาชาติอารยประเทศและที่สำคัญที่สุดคือแต่ละประเทศมีคณะกรรมการกำหนด ค่าใช้สิทธิที่มีโครงสร้างและอำนาจหน้าที่หลักที่คล้ายกัน แต่อาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปบ้าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดและวิวัฒนาการในการจัดเก็บและกำหนดค่าใช้สิทธิใน ต่างประเทศ
2. ทำให้ทราบถึงขอบเขตการให้ความคุ้มครองสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่เป็น การอนุญาตเชิงบังคับ
3. เพื่อชี้ให้เห็นบทบาทและความสำคัญของคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิในการ บริหารและควบคุมการใช้งานที่เป็นการอนุญาตเชิงบังคับและควบคุมการใช้อำนาจผูกขาดของ สมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิ
4. เป็นแนวทางในการพิจารณาประกอบการจัดตั้งคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิ สำหรับประเทศไทยในอนาคต
5. เป็นการเผยแพร่และให้ความกระจ่างเกี่ยวกับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิ